

Секція 4: цивільне право та процес, господарське право та процес,
сімейне право, міжнародне приватне право

ПИТАННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГО- ТА РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Дерев'яно Б. В., доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри цивільно-правових дисциплін та банківського права
державного ВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»

Обмеженість природних ресурсів в умовах зростаючої кількості населення світу вимагає розроблення і запровадження певної загальносвітової стратегії виживання разом з економією корисних копалин та інших ресурсів. Зараз у світі існують дві основні стратегії, застосування яких дозволить людству певний час не відчувати обмеженість світових ресурсів. Про першу стратегію, що розкриває зворотній бік теорії «золотого мільярду», відкрито не йдеться у літературі (особливо у науковій). Вона передбачає можливість виживання людства шляхом штучного підтримання його чисельності на рівні приблизно одного мільярда осіб. За цією теорією приблизно в сучасній кількості має залишитися населення США, Канади, країн Західної Європи, Ізраїлю та Японії. В інших країнах має залишитися рівно стільки осіб, скільки достатньо для обслуговування шкідливого виробництва, яке є в цих країнах. Вважаємо, зазначене відповідає на питання, чому дана стратегія виживання людства є завуальованою для більшості людей світу і не відповідає стратегічним інтересам України. Якщо цю стратегію можна визначити як екстенсивний шлях розвитку, то друга стратегія має більш виражений інтенсивний характер. Вона поряд із запровадженням режиму економії передбачає застосування замкненого кола у використанні окремих ресурсів і речовин, винахід екологічно безпечніших за існуючі джерел енергії тощо.

Безумовно, друга стратегія є гуманнішою і прогресивнішою з точки зору захисту навколишнього природного середовища. Саме ця стратегія відображає

інноваційний шлях розвитку світової економіки, і саме на її реалізацію повинні спрямовуватися науково-технічний потенціал, природні і фінансові ресурси.

Названа проблема не обходить Україну, адже власних вуглеводнів (особливо рідких) нам не вистачає вже сьогодні, особливо болючою є енергозалежність від РФ. Тому зараз з'являються пропозиції за аналогією із країнами Західної Європи та Японії використовувати біопаливо, отримуване на основі рослинної сировини. Однак, якщо у Західній Європі робляться конкретні кроки у цьому напрямку, то у нас ситуація залишається на рівні пропозицій. До того ж, використання біопалива дозволить лише тимчасово подолати проблему нестачі енергоносіїв. Тому зараз необхідно більше уваги приділяти не використанню біопалива, а розробці та виконанню програми використання альтернативних джерел енергії. У першу чергу слід розробляти і реалізовувати проекти, спрямовані на акумулювання електричної енергії з невичерпуваних джерел (енергії течії річок, морської течії, енергії морських припливів та відливів, енергії Сонця, енергії вітру та ін.), а електричну енергію використовувати оминаючи процес горіння. Завдяки цьому при отриманні енергії та її використанні в атмосферу не будуть виділятися оксиди вуглецю. З метою використання енергії з альтернативних джерел у розвиток законів України «Про альтернативні види рідкого та газового палива» від 14 січня 2000 року і «Про альтернативні джерела енергії» від 20 лютого 2003 року нами було запропоновано проект загальнодержавної програми, спрямованої на використання альтернативних джерел енергії в Україні [1]. У проекті цієї програми визначено її мету, відповідальні органи та виконавців, строк та етапи виконання, джерела фінансування та засоби регулюючого впливу держави на суб'єкти господарювання, спрямовані на досягнення мети програми [1]. Якнайшвидше затвердження такої програми дозволить за кілька років оминати етап використання біопалива і перейти до більш екологічно та економічно вигідного способу отримання енергії.

Україна уже відстає від багатьох країн світу у реалізації програм з отримання енергії з альтернативних джерел. У Нідерландах працюють

електростанції, які акумулюють сонячну енергію, розташовуючись на морському шельфі; сонячні батареї встановлені у ФРН на дахах приватних будинків та дахах державних установ; у Японії та США наявна велика кількість електростанцій, що акумулюють енергію вітру. І це при тому, що США мають достатньо власних вуглеводнів і є одним із світових їх експортерів. Ще цікавішим є той факт, що 9 березня 2015 року із Абу-Дабі з метою навколоремного перельоту стартував літак на сонячних батареях з 72-х метровими крилами, на яких встановлено 17 тисяч сонячних елементів. Тобто ОАЕ як світовий монополіст з продажів нафти вже сьогодні шукає їй рівноцінну заміну.

Однак лише використання енергії з альтернативних джерел без ощадливого ставлення, застосування прогресивних інноваційних технологій, економії інших природних ресурсів для стабільного розвитку України й усього світу на сьогодні є недостатнім. Тут на перший план виходять технічні рішення із утеплення житлових будинків і промислових об'єктів, питання дотримання екологічних норм та норм безпеки підприємств трубопровідного транспорту, які створюють підвищену небезпеку для оточення [2, 125]. Як вказує, Л.Д. Руденко незалежно від способу співробітництва та кола держав, які забажають прийняти участь у модернізації магістральних трубопроводів України, незаперечним фактом є необхідність залучення інвестицій у цю галузь. Так, за різними оцінками від 60 до 80 відсотків всіх труб газотранспортної системи потребують заміни у найближчий час. На компресорних станціях газотранспортної системи України працює біля 800 агрегатів, 60 відсотків з яких вже відпрацювали свій ресурс. А більше 190 агрегатів потребують заміни [3, 796].

Також іншим нагальним завданням є розроблення законодавчого забезпечення режиму тотальної економії природних ресурсів – корисних копалин, продуктів рослинного і тваринного походження. При цьому забезпечення даного режиму має полягати й у площині цивільного права. В умовах сучасної глобалізації та обмеженості ресурсів співвідношення

публічних і приватних інтересів об'єктивно буде перерозподілятися у бік перших навіть у сфері приватно-публічних інтересів. Сучасна ситуація вимагає, щоб у нових нормативних актах, які визначатимуть особливості користування природними ресурсами у побуті, плата визначалася у прогресії до кількості спожитого.

Розвиток господарського законодавства має здійснюватися у бік прийняття нормативно-правових актів, спрямованих на підвищення відповідальності за завдання шкоди екології, за використання суб'єктами господарювання застарілих технологій, за неекономне використання природних ресурсів тощо. Однак крім санкцій дійовим засобом, спрямованим на економію природних ресурсів, є застосування до підприємств, установ, організацій, які у виробничому процесі використовують енергію, отриману з альтернативних джерел, усього арсеналу основних засобів регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання, названих статтею 12 Господарського кодексу України. А загалом підняти Україну до провідних за рівнем розвитку економіки країн світу можливо шляхом розроблення й одночасного введення в дію норм господарського, цивільного, адміністративного і кримінального законодавства, спрямованих на одночасне стимулювання громадян та суб'єктів господарювання до економного користування енергетичними та іншими природними ресурсами і посилення відповідальності за їх надмірне споживання й застосування застарілих технологій і обладнання громадянами у побуті й суб'єктами господарювання в економіці, а також за порушення посадовими особами суб'єктів господарювання та громадянами України й іноземцями адміністративного і кримінального законодавства, більш суворого за чинне.

Використана література:

1. Дерев'янко Б.В. Щодо структури програми використання енергії з альтернативних джерел / Б. В. Дерев'янко // Город, регион, государство: экономико-правовые проблемы: Сб. науч. тр. / НАН Украины. Ин-т

экономико-правовых исследований. – Донецк: Изд-во «Вебер» (Донецкое отделение). — 2009. — С. 68—74.

2. Шелухін М. Л. Транспортне право України. Академічний курс. [підручник] / за ред. М. Л. Шелухіна. — К.: Ін Юре, 2008. — 896 с.
3. Руденко Л. Д. Управління діяльністю підприємств магістрального трубопровідного транспорту / Л. Д. Руденко // Форум права. — 2011. — № 2. — С. 796—802 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2011-2/11rldmtt.pdf>.